

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Fingo ry kiittää mahdollisuudesta lausua parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijaryhmän mietinnöstä, jossa ehdotetaan säädettäväksi uusi avoimuusrekisterilaki.

Fingo ry kannattaa avoimuusrekisterin perustamista ja rekisteröitymisvelvoitteen asettamista vaikuttamistoimintaa ja siihen liittyvää ammattimaista neuvontaa harjoittaville toimijoille. Avoimuus ja läpinäkyvyys lisäävät yleistä luottamusta päätöksentekoon ja sitä edeltävään päätösvalmisteluun. Rekisteröimisvelvoite vapaaehtoisuuden asemesta on omiaan varmistamaan kaikkien vaikuttamistoimintaa harjoittavien tahojen tasapuolisen kohtelun. Sen lisäksi pidämme tärkeänä korostaa avoimuusrekisterin perustamisen taustaa. Sen ensisijainen tehtävä ei ole valvoa vaikuttamista, koska yhteiskuntavaikuttaminen on osa avointa ja moniarvoista demokratiaa. Laadukas päätöksenteon valmistelu edellyttää mahdollisimman monipuolisen tiedon ja näkökulmien huomioimista.

Soveltamisalan ja raportointivelvollisuuden osalta toivomme lain jatkovalmistelussa harkittavaksi seuraavia kohtia:

1. Esityksessä soveltamisalan piiriin tulisivat eduskunta, ministeriöt ja valtion virastot. Päätös tästä on kuitenkin jätetty tehtäväksi jatkovalmistelussa. Fingo ehdottaa, että lain soveltamispiiriin sisällytettäisiin ainoastaan eduskunta ja ministeriöt eli valtakunnallisiin ja keskeisiin instituutioihin. Liian laaja soveltaminen jäykistäisi vuorovaikutusta alue- ja paikallishallinnon sekä kansalaisyhteiskunnan, tutkimuslaitosten ja yksityisen sektorin välillä. Käytäntö on myös osoittanut, että soveltamisalan laajentaminen – jos kattavuus on liian suppea – on helpompaa kuin ylisäätelyn/soveltaminen purkaminen. Rekisterin käyttöönoton jälkeen voidaan arvioida sen soveltamisalan laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta saadun kokemuksen pohjalta. Tämä rajaaminen varmistaisi mielestämme myös rekisterin hallitun käyttöönoton.

2. Rekisteriin kuulumisen myötä tulevat velvoitteet on syytä pitää kohtuullisina. Luonnoksen ehdotus siitä, että rekisteriin kuuluvien tulisi tehdä toimintailmoitus kahdesti vuodessa vaikuttaa ylimoitettulta. Tämä tuo turhaa byrokratiaa, joka uhkaa eliminoida pienempien kansalaistoimijoiden mahdollisuuksia parantaa päätöksenteon valmistelua. Yhdistykset ja järjestöt laativat lakisääteisesti toimintakertomuksen vain kerran vuodessa. Samoin yhdistysten vaikuttamistoimintaan käyttäminen resurssien vuosittaisten ilmoituksen antaminen ei antane lisäarvoa avoimuusrekisterin tavoitteiden kannalta.

3. Kannatamme esityksen ehdotusta yhteisiin eettisiin pelisääntöihin sitoutumisena; edes vapaaehtoisuuden pohjalta. Järjestöjen omaehtoinen säätely vahvistaa luottamusta vaikuttamistoimintaa harjoittavien toimijoiden välillä. Aloitteellisuus tässä asiassa osoittaa myös kansalaisjärjestöjen vastuullisuutta ja halua sitoutua yhteisiin pelisääntöihin.

4. Kannatamme neuvottelukunnan perustamista, joka varmistaisi jatkuvan ja monitahoisen keskustelualustan. Neuvottelukunnan kautta taattaisiin myös, etteivät jokin yksittäiset mutta tärkeät asiat jää esim. yksittäisten virkamiesten tai vaikkapa ministerin työpöydälle. Uskomme myös, että neuvottelukunnan olemassaolo voi lisätä toimijoiden vuoropuhelua eettisistä pelisäännöistä ja avoimuusrekisterin toimivuudesta ja sen tavoitteen saavuttamisesta. On kuitenkin tärkeää samalla varmistaa, että neuvottelukunnan työskentely järjestetään tehokkaaksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

5. Lopuksi, esityksessä määritellään kriteerejä sille, minkälainen vaikuttamistoiminta edellyttää avoimuusrekisteröintiä. Esityksessä olisi mielestämme syytä täsmentää, mikä taho harkitsee ja tekee päätöksen siitä, keitä toimijoita tämä velvoite lopulta koskee.

Kiitämme vielä kerran mahdollisuudesta antaa lausuntomme avoimuusrekisteriä koskevasta esityksestä.

Lappalainen Timo
Fingo ry